

[יג, ב] וכי להצניעין הוא צריך. וגבי לולב וערבה³¹ הוא³² תאני לה על (גב) [גג] האצטבי³³ ופריך ליה רב יהודה (א"כ) [וכי]³⁴ ליבשן הוא צריך.³⁵ וזהו לפי שבמקום אחר הגיהו לו³⁶ והיה סבור לשנות כן במקום אחר.³⁷

משום ר' ינאי אמרו כשרות היו, ומסקינן בשושפך הדם. ומתוך פרש"י משמע

ב, ודין סעודה הוא יוצא בכך ולא דין סעודה בזמנה. ואכן מצינו לפוסקים שדנים בסעודה זו כתשלומי סעודת הלילה לגבי קיומה בפת ולגבי אם טעה אם חוזר, עיין בברכי יוסף או"ח שם אות ה. 26 לפנינו הגירסא: ולא בערבי. 27 ברש"י ד"ה מפני: שיש. 28 עיין בתוס' עירובין מג, ב ד"ה האי שפירשו שאף בשבת אינו בא קודם אכילה מפני טורח סעודת שבת [והעיר הגרי"ב בגליון הש"ס כאן בד"ה לא], ופירש מהרש"א שם שהוקשה להם שהרי האי ערב יו"ט שבת הוא. ובירושלמי להלן פ"ג ה"ו איתא שאין אליהו בא לא בשבתות ולא בימים טובים, ועיין מה שכתב בפה עינים כאן. 29 לפנינו: 'לנכרים' (שינוי הצנזור). 30 כ"ה בתוס' שאנץ ובתוס' ד"ה מאי. וראה רש"י ד"ה חמישית. 31 נראה שצ"ל: וגבי לולב בפ' לולב וערבה (עפ"י תוס' שאנץ). סוכה מד סע"ב. 32 צ"ל: הוה. 33 איצטבאות (ר' להלן סה, ב וזבחים לה, א). לפנינו בגמ' שם: 'האיצטבא', וכן במשנה סיכה ריש פ"ד. ויתכן שרבינו גרס שם 'איצטבי', ונכון הוא לפי הענין דמיררי שם באיצטבאות, שהיו החזנין מקבלים מן העם את לולביהם וסודרים אותם על גבי ספסלים רבים. 34 הוגה עפ"י תוס' שאנץ. 35 מקשה שאותו תנא נתחלפה שיטתו, שכאן היה לו לשנות 'על גב' ושונה 'על גבי', ושם היה לו לשנות 'על גב' ושנה 'על גג'. וכה"ק ותירצו בתוס' ובתוס' הרא"ש סוכה מה, א ד"ה וכי. 36 רב יהודה. [בתוס' סוכה שם: 'וכשהגיע לו לרב יהודה', וצ"ל: 'וכשהגיע לו רב יהודה', ככתוב בתוס' הרא"ש סוכה שם.] 37 לפיכך היה

הכרטיבי²⁶ י"ט מפני הטורח. שהיה²⁷ להם לפסקי בסעודת שבת וי"ט ואינם יכולים כי יצרכו להקביל פניו. אע"ג דהאי עי"ט שבת הוא וליכא טורח, מ"מ לא פליג התוסבטחים הם על כל ערבי י"ט.²⁸

לאו לגוים.²⁹ דהכי משמע ליה בספריך אבבי בסמוך אי דישראל לישבוקיה לנפשיה.³⁰

התם שמפסיקים סעודה שחרית לשתיים קודם חן המנחה לא יפה הם עושים (פסקי שבת שם). אבל כשנמשכה סעודת שחרית עד שבע שעות שכבר הגיע זמן המנחה, מפסיק סעודתו הכורך ברכת המזון ונוטל ידיו ומברך המוציא; חן כגון משום מרבה ברכות שלא לצורך כיון שהיא מפסיק מפני כבוד השבת לקיים סעודה שלישית (שלא כסברת ר"י בתוס' שבת שם). הובא בטור או"ח סימן רצא. [על חלוקת סעודת שחרית לשתיים, ראה מ"ש כאן בתוס' ר"פ ר"י מלוניל ותלמיד הרשב"א. ועי"ג בסו"ת מן השמים סימן יד.]

יש להתיישב בזה, שהרי פסק הרא"ש במכילתין פ"י ס"ה כמי שלא אכל כליל שבת שיאכל שלש סעודות ביום השבת, וכ"כ רבינו בסופותיו להלן קא, א ד"ה דילמא שיכולים לקיים שלש סעודות למחר, עי"ש בהערות, וכן פסק הרמ"א בהגהת שו"ע או"ח סימן רצא ס"א. והוא לכאורה משמע שאין זמנים מסויימים לג' סעודות שבת, וכמ"ש הרב המגיד בהל' שבת פ"ל ה"ט בשם הרמב"ן והרשב"א שהזמנים שזכרו גבי הצלה וקערות שאכל בהן (שבת ק"א, א — ק"ה, א), לא הוזכרו בחיוב, עי"ש בדבריו. ומעתה היאך יתיישבו פסקי רבינו אהדי. וכן יש להעיר בשו"ע או"ח שם שפסקו המחבר ורמ"א דינים אלו כולם להלכה, עי"ש בסעיף א-ג; ומשמע שאין ביניהם סתירה.

תראה העיקר בזה בדעת רבינו שתפס שזמן סעודה שלישית בחיוב הוא משיגיע זמן המנחה, ואם עשאה קודם לכן לא יצא. אבל מי שלא אכל כליל שבת, חייב לאכול למחר סעודה נוספת מדין תשלומין, כדי לקיים תקנת חכמים דסמכו אקרא מנין ג' סעודות, עיין שבת ק"ז,

מביאים קדשים לבית הפסול, ואירי ב"ג,⁴² ולא נאמ' כדאמר' לעיל שהיו פסולות בלינה,⁴³ אלא שנשחט הזבח ונשפך הדם,⁴⁴ ולאכילה לא חזו וקיימי לשריפה, אלא דלא חמי' איסוריהו כאותם שנראו לאכילה ושוב, ניתותרו.⁴⁵ ובירושלמי⁴⁶ נמי משמע

דאירי ב"ד, שהרי פי' 38 אפי' לא היה להם פיסול גדול בלינה שהם כבר לשריפה, אפי' מאחר שאין להם תקנה לאכול, אפי' הם עדיין טעונות עיבור צורה³⁹ יהבי להו התם, ואי אירי ב"ג כבר נתעברה צורתן ב"ד.⁴⁰ נראה⁴¹ לריב"א דאדלעיל קאי דאין

טועה. וכ"כ בתוס' שאנץ (ועפ"י הכתוב כאן יש לתקן את לשונו). וכ"ה בתוס' ר"פ, תוספות חכמי אנגליה, ומהר"ם חלאה. 38 בד"ה כשרות היו. 39 עיין בחידושי רש"ש. 40 כן מפרש רש"י גם למסקנא שאמרו: 'אלא לעולם שנשחט עליהם הזבח ונשפך הדם, וז"ל: 'וכגון שנשפך הדם. ומיהו עדיין אינן טעונות שריפה וצריכות לעבר צורתן' וכו', הרי שמפרש שבי"ד אירי, שאם ב"ג כבר נתעברה צורתן ב"ד. ונראה שמפרש שמה שאמרו בגמרא במסקנא איננו תירוץ חדש אלא שכך הם מפרשים דברי ר' ינאי שאמר 'כשרות היו, ונדחה הפירוש שניתן קודם לדבריו: 'ואלא אמאי קרי להו פסולות שלא נשחט עליהן הזבח', וחזרו ופירשום שאירי בנשחט הזבח ונשפך הדם. ובין לפי הפירוש הראשון ובין לפי הפירוש האחרון סובר ר' ינאי שמביאין תודה ב"ד, וחולק על ר' חנינא. והשווה מאירי (עמ' נה): 'או שמא לדעת האומר מביאין, שהרי נחלקו בזה, וכמו שאמר בסוגיא זו למעלה וקסבר אין מביאין קדשים' וכו', מהר"ם חלאה ד"ה משום: 'ואי בעית אימא כשמביאין ב"ד דר' ינאי תנא הוא ופליג'.
[מצינו בהדיא לתנאים הסוברים שמביאין קדשים לבית הפסול, עיין במקומות שצויינו במסורת הש"ס, וביפה עינים סד"ה תוס'. ועיין בפנ"י. וכן היא דעת רבי אלעזר שאמר 'כשרות היו'. ועיין מ"ש בזה בתוספות חכמי אנגליה. ועיין בצל"ח].
וצ"ב, למה הביא רבינו דברי רש"י הראשונים ולא דבריו האחרונים שמפרש כן למאי דמסקינן בשנשפך הדם דאירי בה. ונראה שרבינו מקבל פירוש רש"י שבי"ג אירי רק במה שסבר הש"ס תחילה להעמיד דברי ר' ינאי בכ"ה ג' שלא נשחט עליהן הזבח, אבל למסקנא דאירי בנשחט עליהן הזבח ונשפך הדם, מפרש

רבינו שבי"ד הדברים אמורים, שלא כפירוש רש"י, אלא כפירוש ריב"א שמביא בסמוך. 41 אולי צ"ל: ונראה. דברי ריב"א מוסכים על מסקנת הגמ': אלא לעולם שנשחט עליהם הזבח וכו', כמובא בתוס' שאנץ ד"ה אלא (וכן בתוס' שלפנינו), ושם מתחיל הדיבור בפירוש ריב"א, ובפירוש רש"י לא דן. 42 כלומר, שעכשיו חזרו לפרש אף לדעת ר' ינאי שאין מביאין קדשים לבית הפסול. וז"ל תוס' שאנץ: 'פי' ריב"א דהשתא נמי מוקמי לה ב"ג וכדאמ' לעיל אין מביאין תודה ב"ד' וכו'. ובתוס' שלפנינו: 'אומר ריב"א דהשתא הדר ביה ממה שאמר כשירות הא דבי"ג אירי שנשחט הזבח וכו'. כלומר, שעכשיו חזר בו מ"ש קודם כשרות היו, שאם נשחט עליהם הזבח ע"כ ב"ג אירי, שהרי אין מביאין תודה ב"ד כדאמר רב אדא בר אבהו, וא"כ הרי נפסלו בלינה. והשווה ח"י הר"ן ד"ה אלא. ומשמע מדבריהם שכשאמר קודם כשרות היו ב"ד אירי, והיה סבור שמביאין תודה ב"ד, ויהיה הפירוש בזה כמ"ש רש"י, וכמ"ש בהערה 40 שאף ריב"א מפרש כדקאמר כשרות היו כרש"י. ועיין מ"ש בזה האחרונים (מהר"ם, יד דוד וצל"ח). אבל מ"ש התוספות שלפנינו וחי' הר"ן 'דהשתא הדר ביה מאי דאמר ר' ינאי כשרות היו, והיינו שחזרו לומר פסולות היו, ונצטרך לומר לפי"ז שנדחו דברי ר' ינאי, או שהגיהו דבריו — והפירוש איפוא קשה; בזה אין רבינו סבור כן, ועיין בהערה הבאה. 43 כלומר, שאע"פ שמפרש שבי"ג אירי, בזה אינו סבור כר' חנינא שהיו פסולות בלינה, דאיך יתכן שמפני ריבוי שלהן לא ימצא אוכליין, הלא מותרין לזרים. אלא הללו נפסלו על ידי שנשפך הדם. 44 ולפדין לא חזו שנשחט הזבח. 45 המשפט האחרון 'אלא דלא חמי' וכו' עד כאן ליחא בתוס' שאנץ, ודברי רבינו הם,

שחטן [שלא]⁵⁰ לשמן וזרק דמן שלא לשמן. הה"נ⁵¹ • הוה מצי למיתני שחטן שלא לשמן וזרק דמן (שלא) לשמן⁵² דלא מיקדשי אלא בזביחה.

כל העומד לזרוק כזרוק דמי. תימא זרק דמן שלא לשמן נמי כזרוק דמי מתחלה,

שינויא שנשחט עליהן הזבח ונשפך הדם, ב"ג איירי. (ואע"פ שבבבלי רבי חנינא אמר טעם אחר, עצם הראיה קיימת.) ועיין בתוספות. 48 לפנינו (וכן בתוס'): ואי אפשר. ובתוס' שאנץ ובחי' הר"ן כמו כאן. 49 כ"ה (בלשון זו) בתוס' שאנץ. וכ"כ להוכיח מן הירושלמי שב"ג איירי, בתוס' שלפנינו ובחי' הר"ן, ע"ב. ועיין בשירי קרבן שם ד"ה רבי שהקשה אדרבא ב"ד העת דחוק יותר וממהרין יותר. ונראה הפירוש בזה שב"ג היו הרוב מביאים תודותיהם, ופירוש 'ממהרין להביא' לא שהיו מקריבין תודות במהירות אלא שהיו מזדרזים להביאם ב"ג ולא לאחרם עד למחר, ומשום ריבוי המקריבין א"א שלא ישפך הדם של אחת מהן, והוא שהוסיף רבינו ביאר 'זוהיה דוחק גדול בעזרה', כלומר והדוחק הרב הוא הגורם לשפיכת הדם. ועיין גם ביד דוד לתוס' כאן: 'זוה ג"כ כוונת הירושלמי שהי' ממהרין להביאן אבל לא שהי' ממהרין בהקרבתן דהא להדיא קאמר ממהרין להביא אלמא על ההבאה קאי'. על כל פנים משמע שהירושלמי סובר שהמועטים המתעצלים היו מביאים תודותיהן ב"ד. ומ"מ שפיר מביאים התוספות משם ראייה דלהאי שינויא ב"ג איירי. ועיין גם ביפה עינים לתוס' ד"ה אלא לעולם, שבכל סוגיית הירושלמי משמע שמקריבין ב"ד. ועיין במהר"ם חלאוה שמפרש הירושלמי ב"ד. 50 כאן ולהלן הוגה עפ"י מקבילות. 51 - הוא הדין נמי. וצ"ל אח"כ: דהוה מצי, או שצ"ל: ה"ה דהוה מצי. 52 כ"ה בתוס' שאנץ, וכ"כ התוס' וחי' הר"ן. ורבינו הוסיף הביאור: דלא מיקדשי אלא בזביחה (כמבואר במנחות מזו, א). ועיין בחסדי דוד לתוספתא מנחות פ"ה ה"ג שנתעורר מעצמו

דבי"ג איירי,⁴⁷ דגרסי' התם ר' חנינא אומ' פסולות היו, מפני שממהרין להביא תודותיהן מפני חמץ שבתודות א"א⁴⁸ שלא ישפך הדם של אחת מהן והן פסולות. בדקאמ' מפני שהם ממהרים להביא תודותיהן ש"מ דבי"ג איירי שאז כולם מביאים תודותיהם⁴⁹ והיה דוחק גדול בעזרה.

במקומו כתוב בתוס' שאנץ: 'ולא תקשי אמאי השהו עד למחר דהא לר' חנינא תקשי למה השהו עד חצות דמיד שיאיר היום ישרפוהו'. ודבריו צ"ע, שכל שפסולו בדם הרי טעון עיבור זרה, ולכך השהו עד למחר.

הנראה בכוונת רבינו הרא"ש שמפרש שגם לאחר החזרה עדיין אנו מקיימים דברי ר' ינאי שאמר 'כשרות היו', והיינו משום שאין שם פסול נותר חל עליהן, שאין נותר אלא מקדשים שנראו לאכילה וניתותרו, ואלו שלא נזרק עליהן הדם הרי לא הותרו באכילה, ואין שם נותר חל עליהן. [עיין ברמב"ם הל' פסולי המוקדשין פ"ח ה"ט ובמנחת חינוך מצוה קמב אות ג. אך עיין באחיעזר יו"ד סימן כו אות ה שהוכיח מן התוס' לקמן פב, א ד"ה בשלמא שגם כקדשים פסולים איכא דין נותר. ועיין בצ"ח לקמן כת, א, ובס' עזרת כהנים לתו"כ זו פרשה ט ה"ד, תוספות העזרה ד"ה ואשם תלוי.] ואע"פ שהשהו אותן עד י"ד, שאינן נשרפות אלא בעיבור צורה, הנה בזה לא נתחדש כהן פסול נוסף, שכבר ב"ג קדשים פסולין באכילה הן, כיון שלא נזרק עליהן הדם, ומאחר שאז כשרות קרינן להו מפני שאין פסולין בגופן רק שהן קדשים שאין להם היתר אכילה, הנה אף למחרת ב"ד עדיין שם כשרות קיים עליהן, שלא הוטענו עיבור צורה אלא משום כבוד קדשים שלא לשרפן בלי שיתקלקלו בלינה, אבל פסול נוסף לא נתחדש בהן בלינה. ועיין.

ובתוס' שלנו כתבו: 'זהשתא מיפסלו טפי שנשפך הדם וגם נפסלו בלינה', והוא לדרכמ שעכשיו חזרו לומר פסולות היו קאמר ר' ינאי. 46 פ"א ה"ה (כו, ד). ולפנינו בשינויים. 47 כלומר, בירושלמי מוכח שמי שמשני האי